

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติของชาวไทย แม้ว่าจะไม่มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาตรา 9 ได้บัญญัติไว้ว่า "พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก" และในทางปฏิบัตินั้นเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าประชาชนชาวไทยกว่าร้อยละ 90 เป็นพุทธศาสนิกชนซึ่งอธิบายได้ว่า พุทธศาสนามีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับชาวไทย และเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิต หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามีส่วนช่วยให้สังคมไทยเป็นสังคมที่สงบสุข หลักคำสอนที่สำคัญของพระพุทธศาสนาบางส่วนมีดังต่อไปนี้ (บุญธรรม ศรีสวัสดิ์ และคณะ . 2544 : 12-13)

1. พระพุทธศาสนาสอนให้ทำความดีด้วยการเสียสละคือ ให้เสียสละวัตถุสิ่งของให้ผู้อื่น เสียสละเวลา กำลังกาย กำลังความคิดเพื่อส่วนรวม สละความชั่วทางกาย วาจา ใจ ให้พ้นจากตัวไป สละกิเลสภายในใจให้น้อยลง ไม่ใช่สอนให้ทำความดีด้วยการเบียดเบียนผู้อื่น เช่น ฆ่าสัตว์บูชายัญ หรือด้วยการเช่นสรวงบูชาสังคตภัยนอก
2. พระพุทธศาสนาสอนให้พึ่งตนเอง หมายถึง พึ่งความดีภายในตนเอง ไม่ใช่คอยแต่พึ่งผู้อื่นหรือพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่มีได้หมายความว่าให้แยกตัวเองอยู่โดดเดี่ยวไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นเลย ตรงกันข้ามพระพุทธศาสนาสอนให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
3. พระพุทธศาสนาสอนให้เอาชนะตนเอง หมายถึงชนะจิตใจตนเอง รักษา บังคับควบคุมจิตใจตนเองได้โดยให้ชนะความไม่ดีด้วยความดี ชนะความโกรธด้วยความไม่โกรธ ระวังเวรด้วยการไม่จองเวร ผู้ชนะตนเองคือผู้ชนะทุกสิ่งทุกอย่าง
4. พระพุทธศาสนาสอนให้ลงมือปฏิบัติเพื่อให้รู้แจ้งเห็นจริงด้วยตนเอง คือ ไม่เชื่อตามเขาว่าโดยเฉพาะในด้านการทำความดี ส่วนในด้านความไม่ดีถ้าสามารถเห็นผลร้ายด้วยตนเองแล้วไม่ควรเสี่ยงทดลองเพราะจะเกิดผลร้ายจริงๆ เช่น การลักทรัพย์ การฆ่าคน
5. พระพุทธศาสนาสอนให้ถือความถูกต้องเป็นหลัก คือไม่ให้ถือความถูกต้องเป็นล้าคัญ ความถูกต้องใจตนเองเพียงคนเดียวเรียกว่า อัตตาริปไตย ความถูกต้องใจคนส่วนมาก เรียกว่า

โลกาภิวัตน์ ความถูกต้องทั้งสองอย่างนี้ยังเป็นมาตรฐานไม่ได้ ความถูกต้องหรือธรรมาภิวัตน์ จึงจะเป็นมาตรฐานที่แท้จริง

6. พระพุทธศาสนาสอนให้ก้าวหน้าในความดีเสมอ ไม่ให้หยุดอยู่ในความดี เช่น ให้เคารพในการศึกษา ให้คบหาผู้รู้หรือคนดีและสนใจฟังคำแนะนำของท่าน โดยเฉพาะ ความก้าวหน้าถ้าสามารถทำให้ถึงที่สุดได้ในเร็ววันก็ยิ่งเป็นความดีแต่ถ้ายังทำให้ดีที่สุดไม่ได้ ก็ให้ก้าวหน้าไปทีละน้อยไม่ใช่หยุด

7. พระพุทธศาสนาสอนให้เอาชนะคนโกรธด้วยความไม่โกรธ เอาชนะคนไม่ดีด้วยความดี เวนระงับด้วยการไม่จองเวร กล่าวคือ ไม่โกรธตอบ ไม่ผูกโกรธ ไม่คิดพยาบาท ไม่คิดเบียดเบียนผู้ใด ผู้นำหลักธรรมนี้ไปปฏิบัติ ย่อมสร้างความสงบให้แก่ตนเอง แก่สังคม และ แก่โลก

8. พระพุทธศาสนาสอนว่า นัตถิ สันติ ปรมัง สุขัง สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี หมายความว่า พระพุทธศาสนาสอนสันติสุข หรือความสงบสุข สันติสุขนั้นทำให้เกิดขึ้นได้ด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา ผู้มีศีลเป็นผู้สงบ ความชั่วทางกาย ทางวาจา ไม่มีเวร ไม่มีภัยกับใครๆ ผู้เจริญสมาธิได้รับความสงบใจ และกิเลสน้อยลง ผู้เจริญปัญญา สามารถกำจัดกิเลส ให้เหลือน้อยที่สุด หรือให้หมดไปได้นี้คือความสงบที่แท้จริง

นอกจากหลักคำสอน 8 ประการ ดังกล่าวมาแล้ว หลักคำสอนเรื่องการให้ทาน การรักษาศีลและการฝึกภาวนา เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาพฤติกรรมของคนในสังคมให้รู้จัก แบ่งปัน รู้จักรักษาระเบียบวินัยของสังคม และพัฒนาคุณธรรมของบุคคล เช่น มีเมตตา กรุณาสูงขึ้น หลักคำสอนเหล่านี้กระตุ้นให้คนสำนึกในความดีงามหรือความเป็นศิริมงคล ในชีวิต พระสงฆ์ไทยในอดีตได้นำมาใช้พัฒนาพฤติกรรมของคนในสังคมให้มีความประพฤติ ชอบ ทั้งทางกายวาจาใจซึ่งทำให้เกิดความสงบเรียบร้อยของสังคม พระพุทธศาสนาเชื่อว่า ถ้ามนุษย์ได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้อง มนุษย์ก็พร้อมจะปฏิบัติอย่างถูกต้อง คือ มีพฤติกรรม ที่ไม่เบียดเบียนคนอื่น ปฏิบัติต่อผู้อื่นในทางที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน นั่นคือพฤติกรรมการทำบุญ ตามหลักคำสอนที่ว่าด้วยเรื่องทาน ศีลและภาวนาซึ่งพระพุทธศาสนาเรียกว่า หลักการ ทำความดี 3 ประการ (บุญหนา จิมาณัง. 2545 : 1)

ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่ยุคการพัฒนาตามกระแสการพัฒนาของประเทศตะวันตก เมื่อได้ประกาศใช้แผนพัฒนาประเทศครั้งแรกเรียกว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 (2504 - 2509) การพัฒนาจึงเปลี่ยนไปตามแบบอย่างของประเทศตะวันตก คือ เน้น การพัฒนาเศรษฐกิจหรือวัตถุเป็นหลักได้มีการระดมสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น

ประปา ไฟฟ้า ถนนเพื่อกิจการ อุตสาหกรรมมากขึ้น รัฐบาลในสมัยนั้นได้ประกาศคำขวัญว่า "งานคือเงิน เงินคืองาน บันดาลสุข" โดยเข้าใจว่า ความสุขของมนุษย์อยู่ที่การบริโภควัตถุ ถ้าประชาชนมีความอยากมากๆ คืออยากมีกินมีใช้ อยากมีสิ่งฟุ่มเฟือยมาบำรุงบำเรอความสุขให้มากๆ ประชาชนก็จะขยันขันแข็งทำงานมากขึ้นบ้านเมืองก็จะเจริญขึ้น (บุญหนา จิมานัง. 2545 : 4)

ผลการพัฒนาประเทศตามแผนฯพัฒนาในระยะเวลาที่ผ่านมา โดยภาพรวมทำให้ประเทศไทยมีความเจริญมากขึ้นคนไทยมีวัตถุที่ใช้ในการบริโภคและอำนวยความสะดวกมากขึ้น มีรายได้มากขึ้นมีการศึกษาสูงขึ้น และได้รับการบริการด้านสุขภาพมากขึ้น แต่การพัฒนาดังกล่าวส่งผลให้เกิดปัญหาทางสังคมและมีแนวโน้มจะแผ่กว้างออกไป กล่าวคือ ประชาชนมีความต้องการบริโภคมากขึ้น ทำให้ต้องทำงานหนัก และมีการแข่งขันสูง ออกไปประกอบอาชีพ นอกบ้านมากขึ้น ทำให้มีเวลาในครอบครัวน้อยลง ไม่มีเวลาอบรมสั่งสอนศีลธรรมให้แก่บุตรหลาน โดยปล่อยให้เป็นที่ของครูในสถานศึกษาเป็นหลัก คนจึงมีคุณธรรมจริยธรรมน้อยลงแต่มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้นอัน นำไปสู่ความขัดแย้งในสังคมมากขึ้น ความซับซ้อนของพฤติกรรมการทำความผิดก็มีมากขึ้น ปรากฏการณ์ทั้งหลายที่กล่าวมาแสดงถึงความ เปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของคนในสังคม และทางวัฒนธรรม ซึ่งแสดงว่าการเปลี่ยนแปลงทาง วัฒนธรรมการดำรงชีวิต การปรับประเทศให้เป็นอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมทำให้คนเกิดค่านิยมที่สับสนุนความฟุ่มเฟือย รักความสะดวกสบาย ประกอบกับนโยบายการศึกษาในประเทศที่ลอกเลียนมาจากต่างประเทศ ทำให้คนรุ่นใหม่ดูถูกวัฒนธรรมและความรู้เดิม (สุภางศ์ จันทวานิช และคณะ. 2534 : 306)

การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาอาจกล่าวได้ว่ามีข้อผิดพลาด ถึงแม้ประเทศไทยได้มีการปรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 (2510 - 2514) ได้เพิ่มคำว่า "สังคม" เข้ามาด้วย ได้มีการกล่าวถึงเรื่องศีลธรรมและวัฒนธรรม และมีการกล่าวถึงการพัฒนาโดยเน้นความสำคัญของการพัฒนาสังคมควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่ก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ในเชิงปฏิบัติที่ชัดเจน จนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (2530 -2534) ให้มีแผนพัฒนาด้านจิตใจชัดเจน โดยถือเป็นเรื่องสำคัญอย่างจริงจัง ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในนโยบายของรัฐบาล จนกระทั่งแผนพัฒนาฯฉบับที่ 8 (2540-2544) ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคนโดยเน้นวัฒนธรรมด้านจิตใจให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น แต่ก็ยังไม่ได้แก้ปัญหาของสังคมให้ดีขึ้น (บุญหนา จิมานัง. 2545 : 10)

ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เป็นเพราะคนรุ่นใหม่ไม่มีเวลาสนใจเข้าวัด ปฏิบัติธรรม ไม่รู้จักกิจกรรมบุญกุศลและภาวะที่วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน ความเชื่อ การทำบุญ ก็ห่างจากชีวิตที่เป็นอยู่จริง ความหมายของบุญก็เปลี่ยนไป หลายคนมีความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่า “บุญ” แคบลงหรือคลาดเคลื่อนไปจากหลักการเดิม ผู้นำบางชุมชนให้ความหมายเรื่องบุญใหม่เพื่อสอดคล้องกับเหตุการณ์ โดยการให้ความหมายใหม่ตามแบบความเชื่อในอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือการตีความเรื่องบุญใหม่ที่แตกต่างจากการตีความในพระพุทธศาสนา จนทำให้คนละเลยหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะคำสอนเรื่องการให้ทาน การรักษาศีล และการฝึกภาวนา ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติที่จะทำให้สังคมมีความเห็นแก่ตัวน้อยลง มีระเบียบวินัย มีคุณธรรมคือเมตตา กรุณามากขึ้น หลักธรรมเหล่านี้จะก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). 2542 ก : 11)

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยอาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาตามแนวทางของประเทศตะวันตกหรือการพัฒนาที่มุ่งเน้นเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมเป็นหลักทำให้ความเชื่อต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชนเปลี่ยนแปลงไป จะเห็นได้จากการที่คนไทยมีค่านิยมเชิงบริโภคนิยมมากขึ้นทำงานหนักขึ้น มีการแข่งขันกันสูง ไม่มีเวลาสนใจการปฏิบัติธรรมผลตามมาคือ คนมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้นมีการแข่งขันสูง และมีการเบียดเบียนกันด้วยความรุนแรง มีจิตใจคับแคบ ซึ่งต่างจากหลักคำ สอนในพระพุทธศาสนาที่สอนให้คนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้รู้จักแบ่งปัน (ทาน) ไม่เบียดเบียนกัน (ศีล) และมีความกรุณาเมตตาต่อกัน (ภาวนา) ดังนั้นการพัฒนาที่มีความจำเป็น อย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาประชาชนให้มีพฤติกรรมในทางที่ดีงาม คือมีความ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักแบ่งปันไม่เบียดเบียนกันมีจิตใจดีงามคือมีคุณธรรมเมตตากรุณา ต่อกันมากขึ้น ควบคู่ไปพร้อมกับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก มิฉะนั้น พุทธศาสนิกชน จะมีความขัดแย้งในสังคมมากขึ้นสุดท้ายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจะยังไม่บรรลุ เป้าหมายของการดำรงชีวิตที่แท้จริง

อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม เป็นพื้นที่ที่มีการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว เป็นศูนย์กลางทางการศึกษา ซึ่งคาดว่าจะมีความเจริญมากอำเภอหนึ่ง และจะกลายเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาเกือบทุกด้าน โดยมีผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมจากการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยทางด้านวัตถุมากขึ้น การเชื่อฟังอาวุโสมีแนวโน้มลดลง รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชนด้วย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นสิ่งที่น่าสนใจที่จะศึกษา ผู้วิจัยในฐานะเป็นสมาชิกสภาเทศบาลของเทศบาลตำบลโคกพระ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม มีความสนใจที่จะศึกษา

ความเชื่อต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้อธิบายในเรื่องความเชื่อต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายและการวางแผนแก้ไขปัญหา ด้านความเชื่อที่ไม่เป็นไปตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาอันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความเชื่อต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อเปรียบเทียบความเชื่อต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคามที่มีความแตกต่างกันในด้านของเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham University

สมมุติฐานของการวิจัย

1. พุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ที่มีความเชื่อต่อการทำบุญอยู่ในระดับปานกลาง
2. พุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ที่มีความแตกต่างกันในด้านของเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ มีความเชื่อต่อการทำบุญแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยยึดแนวหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เรื่องบุญกิริยาวัตถุ 3 คือ การให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนา การทำบุญทั้ง 3 วิธีจำแนกเป็นบุญกิริยาวัตถุ 10 ได้ดังนี้

1.1 ทานมัย	บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน
1.2 ศีลมัย	บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล

1.3	ภาวนามัย	บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา
1.4	อปจายนามัย	บุญสำเร็จด้วยการประพาศิธอมตคนแก่ผู้ใหญ่
1.5	เวยาวัจจมัย	บุญสำเร็จด้วยการชวนชวายในกิจการที่ชอบ
1.6	ปัตติทานามัย	บุญสำเร็จด้วยการให้ส่วนบุญ
1.7	ปัตตานุโมทนามัย	บุญสำเร็จด้วยการอนุโมทนาส่วนบุญ
1.8	ธัมมัสสวนามัย	บุญสำเร็จด้วยการฟังธรรม
1.9	ธัมมเทศนามัย	บุญสำเร็จด้วยการแสดงธรรม
1.10	ทิวสุชุกัมม์	การทำความเห็นให้ตรง

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม มีจำนวน 52,202 คน (ข้อมูลจำนวนประชากรจากสำนักทะเบียน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ณ วันที่ 1 พฤศจิกายน 2546)

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ เขตพื้นที่อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา การดำเนินการวิจัยครั้งนี้มีระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

การวิจัย ระหว่างวันที่ 1 ถึง วันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2547

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้ มีคำนิยามศัพท์หรือคำจำกัดความที่กำหนดไว้เป็นการเฉพาะประกอบด้วย

1. พุทธศาสนิกชน หมายถึง ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
2. ความเชื่อต่อการทำบุญ หมายถึง การกระทำความดีตามหลักบุญกิริยาวัตถุในทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ การให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนาของพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย
 - 2.1 การให้ทาน หมายถึง การทำนุบำรุงพระศาสนาที่ดีที่สุด คือ การให้ทาน การให้ทานเกิดจากความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ท่านเคารพ การให้ทานเป็นความเชื่อสูงสุดในพระพุทธศาสนา การทานด้วยการสอนพระธรรมดีกว่าให้ทานด้วยวัตถุ การบริจาคเงินสร้างวัดดีกว่าการบริจาคเงินสร้างสาธารณะประโยชน์อื่น ๆ การให้ทานมากได้บุญมาก ได้ขึ้น

สวรรค์ชั้นสูง การให้ทานจะได้บุญมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับประโยชน์ที่มีต่อวัดจากสิ่งที่ให้ทาน การให้ทานด้วยเงินเมื่อตายไปจะมีเงินใช้ไม่ขาด

2.2 การรักษาศีล หมายถึง ศีล 5 สอนให้คนเคารพกฎหมายและวินัยไม่เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การรักษาศีลเป็นการปฏิบัติธรรมเพื่อมุ่งให้สังคมร่มเย็นเป็นสุข ผลบุญที่ได้จากการรักษาศีล จะเป็นผลดีต่อในชาติหน้า ผลบุญที่ได้จากการรักษาศีล ส่งผลถึงผู้มีพระคุณในปัจจุบันการรักษาศีลเป็นพิธีกรรมทางศาสนาที่จะช่วยให้คนทำบาปหมดบาป ถ้าประพฤติผิดศีลหรือขาดศีล พระต่อศีลให้ได้

2.3 การเจริญภาวนา หมายถึง ผลบุญที่ได้จากการเจริญภาวนา จะส่งผลให้มีความสุข การเจริญภาวนา เป็นกิจของของพระสงฆ์ ไม่ใช่หน้าที่ของประชาชน การเจริญภาวนา เป็นพิธีกรรมสำหรับติดต่อกับวิญญาณหรือผีเท่านั้น การเจริญภาวนา เป็นวิถีการพัฒนาคนให้เป็นคนดี การเจริญภาวนา เป็นการกระทำเพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

1. ความเชื่อต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ที่ได้จากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายและการวางแผนที่จะแก้ไขปรับปรุงความเชื่อให้สอดคล้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะนำไปเป็นข้อมูลในการดำเนินการของหน่วยงานในการพัฒนาความเชื่อของพุทธศาสนิกชนที่มีความแตกต่างกันในด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้